

Antifranquistes

El 23 de febrer de 1997 va aparèixer, en l'edició valenciana del diari *El País*, una entrevista a Raimon, ben substanciosa, a partir de la qual val la pena, ara mateix, recuperar alguns complements i comentaris. Afirmava el cantant poeta, futur Premi d'Honor de les Lletres Catalanes: "Ja no em sent part de quasi res", i feia la sensació que tenia bones raons per cantar el seu particular "Goodbye to all that", com Robert Graves, i després retirar-se a una casa davant de la mar. Fa molts anys d'aquella entrevista, i un activista enèrgic com Raimon ja podia sentir-se despagat de tot. Per cert, llavors, com ara, ja ningú no volia recordar la data del 23 de febrer, de memòria remota i quasi inexistent. Ja ningú no volia recordar l'esglai d'uns pocs i la passivitat de la gran majoria, ni que una bona part dels que el 1997 ja manaven –i després han manat tants anys, i encara manen– estaven disposats, amb una part del seu cor o amb tot sencer, a aplaudir els colpistes que estigueren a punt de manar. Fins i tot amb titulars de diari preparats a favor dels generals i dels tancs, com a València. Això és el que hi hagué, un 23 de febrer, i sembla que no hi hagué res. Però fins al final de la dictadura, al País Valencià tampoc hi hagué gran cosa com a oposició organitzada i efectiva. Ho diu l'entrevistador a Raimon: "Després de 20 anys de democràcia, potser l'actual situació valenciana siga una de les menys previstes per l'antifranquisme". (Hauria sigut massa trist, la dècada dels 70, preveure com havia d'acabar la dels 90!) I contesta Raimon: "L'antifranquisme sempre va ser molt minoritari". I més: "Mire si va ser minoritari, que el setembre de 1975, dies, dies!, abans de morir-se Franco, van afusellar cinc persones a Espanya i no hi hagué una sola manifestació de protesta mereixedora de tal nom, excepte, potser, al País Basc. Antifranquisme? Quin antifranquisme? No m'estranya que així es fera la transició que es va fer". Queda molt lleig recordar que el règim mai no va caure, que mai el vam tirar ("L'estaca" de Llach era, i és, una alegre fantasia), que mai vam eixir massivament al carrer dies i dies, com sí que van fer a Bucarest, a Praga, a Berlín Est, o a Varsòvia. La d'ací era una dictadura diferent, però mai no hi hagué 10 milions de treballadors en un sindicat il·legal com Solidarnosc, ni resant rosaris ni sense resar-ne. Mai no vam fer la revolució de vellut, ni la d'espertar, ni vam portar un escriptor com Havel a la presidència. Mai no vam fer gairebé res que fóra massiu, un poble

Joan Francesc Mira

sencer alçat contra la dictadura, ni coses d'aquest estil. Els qui van fer (o vam fer) alguna cosa eren pocs, i després l'estat de les coses i les coses de l'estat demanaven negociar la continuïtat subjacent: es va negociar tot, i ací pau i poca glòria.

Com havia de ser. No sé quants lectors deuen recordar que el 14 desembre del 1966, nou anys abans de produir-se el "fet successor", hi hagué el referèndum sobre l'anomenada Llei Orgànica de l'Estat, que assegurava aquella successió i la continuïtat del règim. Hi anà quasi tothom a votar, bastant obligats, com és natural, sobretot els qui, com jo mateix, eren funcionaris públics. Davant de les urnes es podia votar en blanc, o fins i tot, cosa més emocionant, es podia votar "No": físicament i legalment, es podia fer. Al meu col·legi electoral, a Castelló, la meua companya i jo vam fer cua, vam arribar davant de la mesa, i vam demanar una papereta amb el "No". No en tenien, evidentment, però n'havien de tindre, van posar molt mala cara, i hagueren d'enviar algú a buscar-ne. Doncs bé, la gent que esperava al local, votants normals i corrents, quan van veure el que passava ens miraren amb recel i s'apartaren de nosaltres com si tinguérem la pesta. L'endemà, el president d'una altra mesa, que era company meu a l'Institut, em va explicar, amb la cara radiant, que no havien tingut necessitat de fer trampa per complir les consignes rebudes: el seu 97% de "Sí", i la resta en blanc, no era un resultat inflat, era perfectament real. I ningú els havia demanat un "No". Aquest era, i vostès dispensen, l'antifranquisme popular. Llavors, Raimon recorda que el valencianisme polític va ser tan minoritari com l'antifranquisme actiu, i per tant conclou: "Per a mi no ha sigut cap sorpresa tot el que ha passat. Ni tan sols que hagen arribat a la cabronada analfabeta de discutir la unitat de la llengua". Doncs sí: l'any 1997 ja havien passat algunes coses, i encara havien de passar-ne més. En altre temps, quan havíem d'haver-ne sigut molts més, vam ser massa pocs els valencians disposats a fer alguna cosa per la llibertat (i no només a esperar que arribara), massa pocs els demòcrates actius, no passius, i massa pocs els polítics d'esquerra –els socialistes– amb més amor al país que al poder i al partit. I a tots se'ls endugué el vent. Passats uns anys de parèntesi, tornaren els de sempre, els del temps del referèndum de 1966, i els seus germans petits, els seus fills altres descendents, i els seus amics. I encara esperem que s'acabe.

"En altre temps, quan havíem d'haver-ne sigut molts més, vam ser massa pocs els valencians disposats a fer alguna cosa per la llibertat (no només a esperar que arribara), massa pocs els demòcrates actius, no passius, i massa pocs els polítics d'esquerra –els socialistes– amb més amor al país que al poder i al partit. I a tots se'ls endugué el vent"